

Project: Wie ben je, waar ben je?

Literatuur

Onze stad, Groep 5-6

We wonen in dezelfde stad, maar vinden we dezelfde plekken belangrijk? De leerlingen gebruiken hun verbeelding en maken een denkbeeldige reis door de stad. Ze bedenken welke plekken voor hen belangrijk zijn en vormen daarmee een route. Het boek *Deesje* van Joke van Leeuwen uit de eerste opdracht gaat over verdwaald raken in de grote stad. Hoe is het als je iemand of iets kwijt bent of misschien wel kwijt wil? Vervolgens lezen de leerlingen het boek *Mijn buurvrouw is een ninja* van Najiba Abdellaoui en bedenken ze een fantasievolle afloop vol metaforen voor het spannende verhaal.

1. Informatie voor de leerkracht

Welkom!

Je gaat in de klas werken met het lesmateriaal van Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH). Voor je aan de slag gaat leggen we je uit hoe je dit project tot een succes kunt maken.

Samen ontdekken

Onze cultuurlessen zijn gebaseerd op de didactiek van procesmatig werken, de leerlingen doorlopen hierbij een creatief proces. Zij worden zich bewuster van zichzelf en hun omgeving, en ontdekken op een speelse manier hun creatieve vermogen. Met als kern dat je als leerkracht samen met de leerlingen beleeft, beschouwt, verbeeldt, bedenkt en maakt.

Houdingsdoelen

Bij de introductie, oriëntatie en opdrachten worden kennisdoelen en vaardigheidsdoelen benoemd. Onderstaande houdingsdoelen gelden in het algemeen:

- De leerling toont zich nieuwsgierig en proactief.
- De leerling kan positief-kritisch reflecteren op eigen werk en op dat van anderen.

Tips en aanbevelingen

- We raden je aan meer te lezen over de [opzet van COH](#) en het [DNA van COH](#).
- Bekijk vooral ook de instructiefilmpjes over [creatief proces](#) en [filosofisch gesprek](#).
- Overleg en deel je plannen met de ICC'er of je cultuurcoach.
- Wij adviseren je het hele project van tevoren door te lezen om je goed voor te bereiden en de mogelijkheden te ontdekken die het project biedt.
- Je kunt het lesmateriaal ook downloaden en printen. Gebruik het digibord voor het beeldmateriaal.
- Als richtlijn adviseren wij voor het doorlopen van het creatief proces in het hele project, zes tot acht lesmomenten in te plannen. Alle projecten hebben een introductie, oriëntatie en drie opdrachten. Je kunt ervoor kiezen het lesmateriaal naar eigen wens aan te passen.
- Iedere opdracht heeft dezelfde opbouw: onderzoeken, uitvoeren en presenteren. De reflectievragen kunnen tijdens en na iedere fase van het creatief proces met de individuele leerling of de hele groep besproken worden.
- Nodig eens een [kunstenaar in de klas](#) uit. Die kan levendig en beeldend over zijn/haar/diens vak vertellen, aansluitend bij dit project. Het gerelateerde aanbod bij dit project vind je op onze site.
- Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is ook van grote meerwaarde. Zie [VONK](#) voor het actuele aanbod.
- Bedenk ook van tevoren bij welke onderdelen je ouders/verzorgers kunt of wilt inschakelen. Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Projectspecifieke informatie

Over dit project

Het thema 'stad' wordt geïntroduceerd vanuit de vraag welke plekken in de stad belangrijk zijn voor de leerlingen. Die plekken worden de haltes van een route door de stad. In opdracht 1 staat het boek *Deesje* van Joke van Leeuwen en het thema 'kwijt zijn' centraal. Waar is halftante? Waar komt Deesje allemaal terecht in de grote onbekende stad?

In opdracht 2 wordt gewerkt met het boek *Mijn buurvrouw is een ninja* van Najiba Abdellaoui. Er is iets vreemds aan de hand met buurvrouw Mina, en de kinderen uit het boek willen uitzoeken wat er aan de hand is. Is Mina een ninja? De leerlingen gebruiken hun eigen fantasie om het raadsel op te lossen. Komen hun oplossingen overeen met het laatste hoofdstuk van het boek?

Doelen

Er worden twee hoofddoelen geformuleerd die specifiek zijn voor het hele project. Dit zijn de doelen op het gebied van kennis en vaardigheden. Aan het eind van het project worden deze doelen geëvalueerd met behulp van de succescriteria op het gebied van zelfregulering: de leerling kijkt terug en blikkt vooruit.

Reflecteren

De reflectievragen bij de verschillende fases van het creatief proces kunnen tijdens en na iedere fase met de individuele leerling of de hele groep besproken worden. Zie ook de hand-out: [Rollen van de leerkracht](#).

Taalonderwijs

Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de [begrippenlijst](#).

Benodigdheden

Bij elke opdracht staat een opsomming van benodigdheden weergegeven.

2. Introductie

Hoofdoel kennis	De leerling kent het concept 'beeldspraak'.
Hoofddoel vaardigheid	De leerling schrijft met verbeelding en gebruikt rijke taal.

Benodigdheden

- het gedicht *Spits* van Derek Otte

Aan de slag in de klas

Een plek om bij stil te staan

1. Lees en bespreek het gedicht *Spits* van Derek Otte. Bespreek met de leerlingen dat we in dezelfde stad wonen, maar zien en ervaren we de stad en haar inwoners allemaal op dezelfde manier? wie zit er weleens in het openbaar vervoer zoals de tram? Met wie? Waar naartoe?

2. Laat de leerlingen bedenken waar ze zelf het liefste naartoe gaan? Welke 'halte' is voor hen belangrijk? En waarom? Bespreek met elkaar de mogelijkheden, denk aan: staat er een mooi gebouw? Wil je graag naar de zee? Woont je oma er? Is jouw sportvereniging daar? Ieder leerling krijgt een A4-vel papier en tekent een (tram- of bus)halte. Ze verzinnen een haltenaam die past bij hun zelfbedachte bestemming.

3. Hang alle A4-tjes naast elkaar op de muur en verbind ze met een routelijn. Jullie eigen route door de stad. Laat de leerlingen die dat willen, vertellen over hun halte. Wat is daar te zien en te doen? Waarom zou je hier willen stilstaan en uitstappen? Vertel.

3. Oriëntatie

Benodigdheden

- filmpje met het lied [Ja, dat is Den Haag van Kern Koppes met De Règâhs en Esku](#)

Aan de slag in de klas

Het filosofisch gesprek

In de oriëntatiefase van de les voer je naar aanleiding van de introductie een [filosofisch gesprek](#). Dit is belangrijk voor het creatieve proces. Je kunt het filosofisch gesprek natuurlijk ook tijdens de andere lesonderdelen inzetten. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Wat is voor jou de stad?
- Is dat dichtbij of ver weg?
- Voelt de stad van jou?
- Waarom zijn inwoners belangrijk voor de stad?
- Groet jij alle mensen die tegengaat in de stad? Waarom wel of niet?

Oriëntatieopdracht

Dit is mijn huis

1

Bekijk en bespreek het filmpje met de rap van [Ja, dat is Den Haag](#) van de Kern Koppes met de Règâhs en Esku.

2

In de rap komt de tekst 'Dit is mijn stad dit is mijn huis' voor. Bespreek met elkaar: Wat maakt Den Haag jouw stad en waarom is het jouw huis of thuis?

3

Laat de leerlingen dat in eigen woorden opschrijven, in een of twee zinnen. Op zo'n manier dat ze de zinnen kunnen uitknippen. Laat de letters op een opvallende manier vormgeven. Denk daarbij aan [graffiti](#) zoals je veel ziet in de stad. De leerlingen plakken het bij hun eigen halte op de route die ze hebben gemaakt.

Succescriterium	<p>Bespreek met de leerlingen de opdracht(en): welke onderwerpen gaan zij onderzoeken de komende les of tijd? Formuleer vanuit het filosofisch gesprek en/of de oriëntatie-opdracht, samen met de leerlingen, een succescriterium waaraan zij werken. Een voorbeeld van een succescriterium bij dit project:</p> <p>De leerlingen vertellen en schrijven over wat voor hen belangrijk is in hun stad, ze kunnen oplossingen verzinnen en gebruiken daar beeldspraak bij.</p>
-----------------	--

4. Opdracht 1: Kwijt

Het boek *Deesje* is het uitgangspunt van deze opdracht. Deesje is halftante kwijt en raakt zelf verloren in de grote stad. De leerlingen gaan nadenken over wat ze zelf absoluut niet kwijt willen raken, maar ook over de omdraaiing. Is er iets dat ze wel kwijt willen? Het boek is rijk geïllustreerd en je zou het kunnen zien als een voorloper van de graphic novel. De tekeningen weerspiegelen de verbeelding van Deesje. De leerlingen gaan hun fantasie over plekken in de stad ook omzetten in een illustratie.

Subdoel kennis	De leerling weet wat <i>verdwaald, verloren en gevonden</i> is.
Subdoel vaardigheid	De leerling kan vertellen wat hij/zij/hen wel of niet kwijt zou willen raken.

Benodigdheden

- het boek *Deesje* van Joke van Leeuwen

Aan de slag in de klas

Over het boek: *Deesje gaat logeren bij halftante, maar kan halftante niet vinden. Daarnaast wordt ze verwisseld met een ander kind, genaamd Geesje. Ze komt terecht in een bus met kinderen die op weg zijn naar een wedstrijd. Onderweg stoppen ze bij bezienswaardigheden.*

Onderzoeken

Verloren of gevonden?

1

Laat het boek *Deesje* zien en vertel kort dat Deesje allerlei avonturen beleeft in een voor haar onbekende stad. Ze zou namelijk gaan logeren bij haar halftante, maar ze zijn elkaar op het station misgelopen.

2

Lees, bekijk of bespreek de eerste hoofdstukken, tot en met het hoofdstuk 'Wachten'. Deesje zoekt naar halftante op twee plekken. Bij de afdeling Verloren en Gevonden, en bij de afdeling Gevonden en Verloren Levend en Wel.

3

Bespreek met elkaar de tekst: 'Ze waren verloren en nog niet gevonden. Ze wachtten op iemand die almaar niet kwam.' Wat wordt bedoeld? Zou niemand ze willen hebben?

4

Bekijk en lees het straatpoëziegedichtje *Konijn*. Dit gedichtje is te vinden als muurschildering vlak bij een halte van lijn 9.

Uitvoeren

Ik wil iets kwijt

1. Bespreek met elkaar dat jullie het 'iets of iemand kwijt zijn' gaan omkeren: stel dat je heel graag iets wilt 'kwijtraken' wat zou dat zijn?

Wat heb jij voor iets dat je het liefst bij de tramhalte wilt achterlaten?

2. Laat de leerlingen hier in kleine groepjes kort over brainstormen. Het kan een voorwerp zijn, maar ook een taak of een eigenschap. denk aan die lelijke muts, je huiswerk, je woedeaanvallen of je pinda-allergie. Misschien is het zelfs wel een mens: je tante die jou aldaar de kieteldood wil geven; je buurjongen omdat je van hem nooit mee mag doen met voetballen; de juf of meester omdat die vindt dat je moet leren rekenen.

3. Laat de leerlingen een korte tekst of gedichtje schrijven, als een advertentie, met als titel: *Gezocht nieuwe eigenaar!*
Bijvoorbeeld:

Gratis af te halen
superdeal
10 jaar oud
met voetbalschoenen
en bal
hij heet Jonas

Tip: Maak er ook een illustratie bij zoals in het boek *Deesje*.

De mooie dingen van de stad

1. Vertel: Deesje wordt verwisseld met Geesje. Geesje was op weg naar een televisie-uitzending. Maar nu zit niet Geesje maar Deesje in de bus op weg naar de tv-studio. In het hoofdstuk 'De mooie dingen van de stad' gaan de kinderen met de bus naar een aantal bezienswaardigheden in de stad.

2. Bekijk en bespreek de tekeningen van de bezienswaardigheden. Het Escherhuis, Futorodam en de Trotse Toren. Aan welke attracties in Den Haag doen deze illustraties jullie denken?

3. Laat de leerlingen in kleine groepjes bedenken welke (zelfverzonnen) Haagse attractie zij zouden willen toevoegen en waarom. Ze beschrijven de attractie, verzinnen er een naam voor en maken er een passende tekening bij. Plak de tekeningen van de attracties langs de route op de muur.

Presenteren

Onze route door de stad

Bekijk met elkaar de nieuwe, zelfbedachte (tram)route door jullie stad en bespreek met elkaar wat er allemaal te zien is. Wat valt er op? Welke voorwerpen worden er gemist wanneer ze verloren zijn? Wat willen sommigen liever kwijt zijn? Welke nieuwe attractie moet er in Den Haag komen?

Reflecteren

Reflectie subdoel	Wat zou jij doen als je verdwaalt?
Reflectie proces	Is de route naar jullie zin, of ontbreekt er nog iets?

5. Opdracht 2: Verstoort!

In de stad gebeuren ook geheimzinnige dingen. Weet jij wat jouw burens allemaal uitspoken? Alif denkt dat haar buurvrouw een ninja is, want ze ziet haar 's nachts rondsluipen. Samen met haar beste vrienden Nermin en Dahir bedenkt ze een plan om de buurvrouw te ontmaskeren. Het boek heeft een rijke tekst. De leerlingen gaan aan de slag met metaforen, ze leren alles over ninjavaardigheden en lossen het raadsel op.

Subdoel kennis	De leerling weet wat beeldspraak en een metafoor is.
Subdoel vaardigheid	De leerling kan beeldspraak herkennen en toepassen.

Benodigdheden

- het boek *Mijn buurvrouw is een ninja* van Najiba Abdellaoui

Onderzoeken

Tranen van ijsklontjes

1. Lees de eerste drie hoofdstukken voor en bespreek het verhaal tot nu toe. Wat kun je vertellen over Alif? Wat kun je zeggen over haar taalgebruik? Laat de leerlingen een aantal zinnen kiezen die opvallen. Denk aan: *Het is zo warm dat zelfs de maan aan het zweten is* of *Tranen van ijsklontjes die verdrietig zijn omdat ze langzaam wegsmelten* en zo meer. Hoe noemen we zulke vergelijkingen?
2. Bespreek met de leerlingen dat dit metaforen zijn; dat is een beeldspraak die berust op een vergelijking. Welke metaforen kennen de leerlingen al en gebruiken ze in het dagelijks leven? Verzamel alle metaforen die de leerlingen kunnen bedenken. In de maakopdracht kunnen die gebruikt worden.

Tip: Bekijk het filmpje [Wat is een metafoor? Huh?!](#) van *het Klokhuis*.

Personages

Bespreek met elkaar wie de de hoofdpersonen in het boek zijn. Wat zijn de kenmerken van Alif en haar vrienden? Denk aan: Alif heeft een rijke fantasie. Haar vrienden geloven niet dat haar buurvrouw echt een ninja is. Dahir houdt van lezen. Nermin is sportief. En de buurvrouw, khalti Mina? Ze bakt altijd koekjes voor Alif en vertelt graag sprookjes. Ze heeft last van haar rug en daarom draagt ze speciale schoenen met bliksemschichten erop. Wat kunnen de leerlingen nog meer bedenken?

Uitvoeren

Karakterschets

De leerlingen schrijven een karakterschets van personages uit het boek en gebruiken daar zoveel mogelijk metaforen bij. Bijvoorbeeld: *Nermin heeft veel energie, ze is een vrolijke stouterbal*. Laat ze hier een tekening bij maken.

Hoe word ik een ninja?

1

Lees met elkaar vanaf bladzijde 38 tot bladzijde 51, waarin Alif aan haar juf op de Koranschool vraagt wat je moet doen als je vermoedt dat iemand een ninja is.

2

Bespreek dat Alif dus het plan heeft om te onderzoeken wat khalti Mina uitspookt.

Stel de volgende vragen:

- Wat is het probleem?
- Waarom wil Alif weten wat er aan de hand is?
- Hoe probeert ze het probleem op te lossen?
- Waarom vraagt ze haar vrienden haar te helpen om ninja te worden?

3

Bespreek met de leerlingen wat ze denken dat je nodig hebt om zelf een ninja te worden. wat moet je daarvoor kunnen? Vorm groepjes en laat ieder groepje een lijst maken met ideeën.

4

Lees nu verder vanaf bladzijde 52 tot bladzijde 59. Dahir heeft ook een lijst gemaakt. Bespreek met elkaar de overeenkomsten en verschillen tussen het lijstje uit het boek en de lijstjes van de diverse groepjes. Welk lijstje vinden jullie het origineelst? Waarom? Welk lijstje heeft de meeste kans van slagen? Waarom?

5

Bekijk ten slotte met elkaar het filmpje [How to become a Ninja in real life](#).

Ninja woordspel

1

Kies een aantal leerlingen uit die zogenaamd ninja worden. Ze krijgen een bordje met een woord erop. Houd de woorden geheim voor de andere leerlingen. Denk aan:

- bliksem
- boomtak
- geheim
- sporen
- adem

2

Bedenk een korte route door de school en laat de ninja's zich op de route verstoppen. Geef de andere leerlingen de opdracht om door de school te sluipen. er mag door niemand gesproken worden, ook niet door de ninja's. Als de leerlingen een ninja ontdekken laat die hun het woord zien. De leerlingen proberen alle woorden te onthouden. Bij hun terugkomst in de klas gebruiken ze de ninjawoorden meteen om er een gedicht of verhaaltje mee te schrijven. Ze gebruiken daarbij weer zoveel mogelijk beeldtaal, bijvoorbeeld: *hete bliksem* en *ingehouden adem*, enzovoort.

Het raadsel

1

Vorm groepjes van drie of vier leerlingen en laat ze met elkaar een oplossing bedenken voor het raadsel *Mijn buurvrouw is een Ninja*. Hoe loopt het verhaal af, volgens hen? De leerlingen gebruiken weer zoveel mogelijk metaforen in het verhaal. Alles mag fantasie zijn, maar wel vanuit personages uit het boek: *Alif*, *Dahir* en *Nermin*. De leerlingen houden rekening met de karaktereigenschappen van de personages. Het eind van het verhaal dat de groepjes gaan verzinnen, hoeft niet logisch te zijn. Alles mag. Als er maar gelet wordt op vier belangrijke zaken:

- Wie doet of zegt wat?

- Waarom doet/zegt hij, zij of hen dat?
- Wat gebeurt er daarna?
- Gebruik zoveel mogelijk bijvoeglijke naamwoorden. Bijvoorbeeld:
Alif trekt haar nieuwe rode jas aan, de kleur van haar lievelingsaardbeien.

2

Geef de groepjes de tijd om het nieuwe einde van het verhaal op te schrijven.

3

Besprek de verhalen met elkaar. Welk eind is het meest overtuigend, overtuigend, of origineel? Waarom? Had dat einde ook door Najiba Abdellaoui de schrijfster van het boek, bedacht kunnen worden?

4

Lees ter afsluiting bladzijden 111 tot en met 119 voor, waarin de ontknoping van het verhaal en de oplossing van het probleem worden onthuld.

Presenteren

- Presenteer de gemaakte gedichtjes en verhaaltjes als een ninja.
- Hang de tekeningen van de karakterschetsen met metaforen op in het lokaal.
- Laat de groepjes hun versie van de oplossing van 'het raadsel' voordragen aan de anderen.

Reflecteren

Reflectie subdoelen	Waarom gebruiken we metaforen of andere beeldspraak in taal?
---------------------	--

Evalueren

Eindreflectie: zelfregulatie terugkijkend	Welke beeldspraak kun je nu bedenken voor je stad?
Eindreflectie: zelfregulatie	Wat zou je zelf nog willen toevoegen aan dit project?